

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Vruchtgebruik en negatieve rente

Es, P.C. van

Citation

Es, P. C. van. (2021). Vruchtgebruik en negatieve rente. *Wpnr: Weekblad Voor Privaatrecht, Notariaat En Registratie*, 2021(7327), 425-426. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3275588>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3275588>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Vruchtgebruik en negatieve rente

1. Het is tegenwoordig niet ongebruikelijk dat banken bij grotere spaartegoeden een negatieve rente in rekening brengen. In dit verband rijst de interessante vraag hoe hiermee moet worden omgegaan wanneer het saldo op de rekening voorwerp is van vruchtgebruik. Rente vormt een vrucht van het banksaldo, maar geldt dit ook voor negatieve rente? Een overkoepelende definitie van vruchten ontbreekt in het BW. Het is gangbaar om als vruchten aan te merken, de (periodieke) *opbrengsten* van een goed.¹ Negatieve rente kan moeilijk beschouwd worden als een ‘opbrengst’ van het banksaldo. Denkbaar is wel dat partijen bij de vestiging van het vruchtgebruik bepalen dat de negatieve rente moet worden beschouwd als vrucht van het banksaldo. De slotzin van art. 3:216 BW biedt deze ruimte. De mogelijkheid om te bepalen wat als vrucht moet worden aangemerkt is echter niet onbeperkt. Zij bestaat alleen als naar verkeersopvatting redelijkerwijze twijfel kan bestaan over de vraag of iets een vrucht is.² Deze beperking zal bij het aanmerken van negatieve rente als vrucht waarschijnlijk geen drempel opwerpen.

2. Wanneer negatieve rente wordt aangemerkt als een vrucht van het banksaldo komt de negatieve rente ten laste van de vruchtgebruiker; deze is immers degene die de vruchten geniet. Maar hoe zit het als de negatieve rente niet als vrucht kan worden aangemerkt?

De negatieve rente zou in dat geval ten laste komen van de hoofdgerechtigde als men het standpunt inneemt dat de negatieve rente de waarde van het in vruchtgebruik gegeven goed (de geldsom) als zodanig doet verminderen. Wanneer een in vruchtgebruik gegeven goudstaaf door de daling van de goudprijs minder waard wordt, bestaat er geen twijfel over dat dit uiteindelijk slechts de hoofdgerechtigde aangaat. Bij de vermindering van een aan vruchtgebruik onderworpen banksaldo als gevolg van verschuldigde negatieve rente zit dit anders. Het geld als zodanig is niet minder waard geworden, maar er zijn bepaalde kosten (de kosten voortvloeiend uit de negatieve rente) voldaan uit het in vruchtgebruik gegeven geldbedrag waardoor het saldo is verminderd. Deze kosten die het saldo hebben doen verminderen, komen mijns inziens ten laste van de vruchtgebruiker zoals

bijvoorbeeld ook de bewaarkosten van een in vruchtgebruik gegeven goudstaaf ten laste komen van de vruchtgebruiker.

Het ten laste van de vruchtgebruiker komen van de negatieve rente zal in ieder geval bij het einde van het vruchtgebruik tot uitdrukking komen. Wanneer de beschrijving van art. 3:205 lid 1 BW vermeldt dat een bedrag van € 100.000 in vruchtgebruik is gegeven, dan heeft de hoofdgerechtigde aan het einde van de rit recht op € 100.000, tenzij de vruchtgebruiker (i) bevoegdelyk heeft beschikt over het saldo (waarna op grond van art. 3:213 lid 1 zaaksvervanging intreedt), of (ii) het saldo bevoegdelyk heeft verteerd (art. 3:215 lid 1 BW).

3. Ter onderbouwing van de stelling dat de negatieve rente ten laste komt van de vruchtgebruiker, kan gewezen worden op art. 3:220 lid 1 BW. Dit artikel bepaalt dat gewone lasten en herstellingen door de vruchtgebruiker gedragen worden. De gedachte achter dit artikel is dat de vruchtgebruiker soms bepaalde kosten moet maken om uiteindelijk vruchten te kunnen plukken van het vruchtgebruikgoed. Een huis moet bijvoorbeeld behoorlijk onderhouden worden om er huurpenningen van te kunnen trekken. Art. 843 BW (oud) sprak van lasten die “gewoonlijk als lasten der vruchten worden beschouwd”. De vergelijking met negatieve rente gaat hier dus enigszins mank omdat betaling van negatieve rente niet kan worden gezien als een ‘investering’ die uiteindelijk vruchten oplevert. Desalniettemin kan negatieve rente in mijn ogen moeilijk anders worden gezien dan door de bank berekende bewaarkosten die ten laste komen van de vruchtgebruiker.

1. Zie bijv. Snijders & Rank-Berenschot, *Goederenrecht* 2017/43 en vgl. Asser/Bartels & Van Mierlo 3-IV, *Algemeen goederenrecht* 2013/77.
2. Zie P.C. van Es, *Vruchtgebruik* (Mon. BW nr. B10) 2020/23, alsmede Hof Den Haag 15 december 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:2274, r.o. 4.6.

4. Het gevolg van het bovenstaande is dat de vruchtgebruiker van een banksaldo de negatieve rente uit eigen zak moet bijpassen. Dit zal veelal niet de bedoeling zijn van partijen (of van de erflater bij erfrechtelijk vruchtgebruik). Men kan de vruchtgebruiker tegemoetkomen door hem *specifiek met het oog op de voldoening van eventuele negatieve rente* de bevoegdheid toe te kennen om de aan het vruchtgebruik onderworpen goederen te vervreemden en te verteren ex art. 3:215 lid 1 BW. De specifieke verwijzing naar de voldoening van negatieve rente is niet nodig wanneer aan de vruchtgebruiker al een algemene (ongeclausuleerde) bevoegdheid tot vervreemding en vertering is toegekend. Zij is wel van belang als het de bedoeling is dat de vruchtgebruiker (i) voor het overige geen bevoegdheid heeft tot vervreemding en vertering, of (ii) voor het overige ook bevoegd is tot vervreemding en vertering, zij het geclausuleerd (bijvoorbeeld pas op het moment dat hij zelf geen vermogen meer heeft of onder de verplichting om gelijkkelijk of naar evenredigheid in te teren op zijn eigen vermogen en het vruchtgebruikvermogen).

5. Een bepaling die in verband met de onderhavige problematiek ook nog de aandacht verdient is die van art. 3:214 lid 1 BW. Volgens deze bepaling dient de vruchtgebruiker de tot het vruchtgebruik behorende gelden 'vruchtdragend' te beleggen. In mijn monografie over vruchtgebruik heb ik betoogd dat deze bepaling onvoldoende is doordacht.³ Meijers verwijst in zijn toelichting bij art. 3:214 lid 1 BW naar art. 861 lid 2 BW (oud), dat bepaalde:

“De vruchtgebruiker heeft het recht om wederbelegging daarvan [het geïnde op een aan vruchtgebruik onderworpen vordering] te zijnen voordele te vorderen.”

Dit betrof een situatie waarin geen sprake was van zaaksvervanging, maar waarin op de hoofdgerechtigde wel de plicht rustte bepaalde opbrengsten te herbeleggen onder bezwaar van vruchtgebruik. In zo'n geval is het voor de vruchtgebruiker van belang dat de belegging *door de hoofdgerechtigde* vruchtdragend is. In het systeem van het huidige recht is het de vruchtgebruiker die de gelden belegt. Het is in het belang van de vruchtgebruiker om vruchtdragend te beleggen en een verplichting hiertoe hoeft hem dus niet te worden opgelegd. De hoofdgerechtigde heeft niet zozeer belang bij een vruchtdragende belegging als wel bij een *waardevaste* belegging. Ervan uitgaande dat negatieve rente ten laste komt van de vruchtgebruiker, raakt een belegging op een bankrekening met negatieve rente de belangen van de hoofdgerechtigde niet. Dit is alleen anders wanneer een regeling is getroffen omtrent de vervreemdings- en verteringsbevoegdheid van de vruchtgebruiker als beschreven onder 4 hierboven. Art. 3:214 lid 1 BW staat – na een redelijke wetsinterpretatie – in ieder geval niet in de weg aan het door de vruchtgebruiker onderbrengen van gelden op een rekening die negatieve rente draagt.

Mr. P.C. van Es*

3. P.C. van Es, *Vruchtgebruik* (Mon. BW nr. B10) 2020/57.

* Universitair hoofddocent notarieel recht, Universiteit Leiden, vaste medewerker van het WPNR. (p.c.vanes@law.leidenuniv.nl)